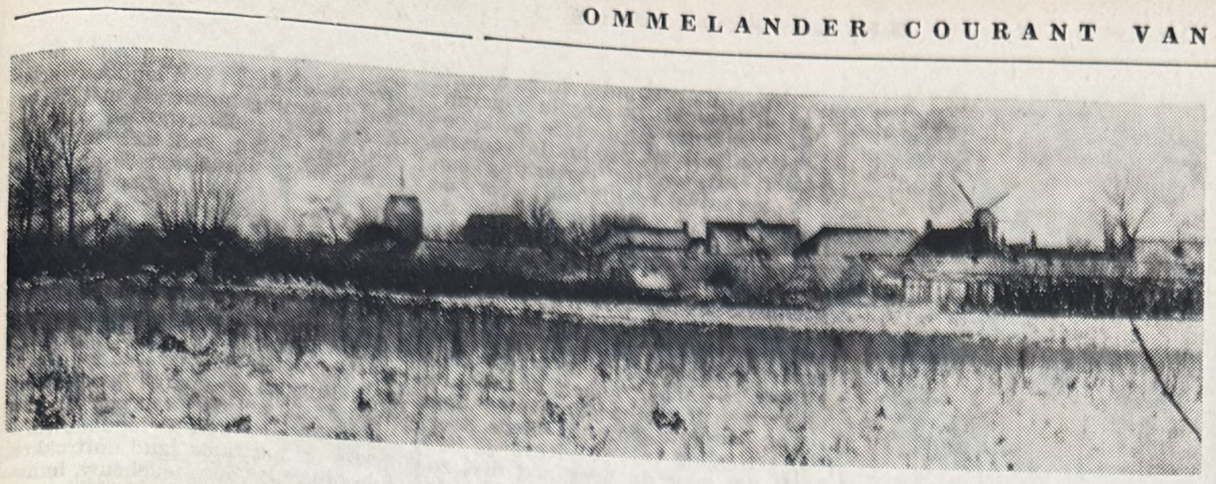

Gelegen aan het Boterdiep, vlabij Uithuizen, ligt het dorp Zandeweer. Bestuurlijk behoort het bij de gemeente Kantens, maar de inwoners zijn veel meer op het dichterbij gelegen Uithuizen georiënteerd. Zandeweer is sinds lang bekend om z'n tuinbouw. Bovendien is het vermaard om de folkloristische groninger dansgroep.
Het dorpsbeeld wordt beheerst door de koren- en pelmolen „Windlust" uit 1818 en door de zadeldaktoren van de hervormde kerk. Het is in de eerste plaats deze kerk, waarom we naar Zandeweer zijn gegaan.

Zandeweer eertijds woonplaats van bekende groninger jonkers

8

door J. RITTERSMA

De kerk dateert uit het begin van de 13de eeuw. Het schip van de kerk is halfrond gesloten. Tijdens de restauratiewerkzaamheden trof men in de sluiting rondboogvensters aan, die echter weer tot spaarvelden waren dichtgemetseld. Vermoedelijk is de kerk in de eerste helft van de 16de eeuw gewijzigd. Tijdens deze wijziging is het met één travee naar het westen uitgebreid. Vanwege deze uitbreiding hebben de eerste en tweede travee van het westen gotiserende kruisribgewelven en de derde en vierde travee min of meer meloenvormige koepelgewelven met vier ronde ribben. Deze ribben worden gescheiden door gordelbogen met rondstaaf. Een gordelboog is een boog tussen twee gewelfvlakken, haaks op de muur, waartussen het gewelf gespaard is. Een rondstaafrib is een gewelfrib in de vorm van een ronde staaf.
Het overeenkomstige gewelf van de vijfde travee en het halfkoepelgewelf van de koorsluiting zijn in het begin van deze eeuw vernieuwd.

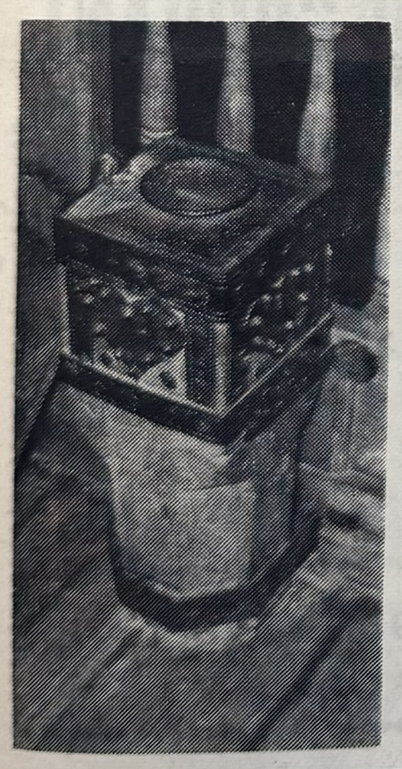

Het meubilair in de kerk is zeer kompleet. Hierbij hoort ook de avondmaalstafel uit 1758, staande op een zerk uit 1702 in het koor. Het is gesmeed met koperen wapens en kwartieren van Egbert Clant en Anna Lewe.
De kansel is gesneden in Rococostijl. Tenslotte zijn van het interieur nog te noemen het Lodewijk-XIV orgelfront uit 1731 en twee banken uit 1679.

Naast de kerk staat de losstaande zadeldaktoren uit de 15de eeuw. De oostelijk van de kerk staande toren is gekroond met een rank spitsje.
Wanneer we iets van de historie van dit dorp willen verhalen, komen we allereerst de naam van de borg Nijenstein tegen. De borg heette officieel „Scheltkema-Nijenstein. De borg werd in 1627 gekocht door Edzard Jacob Clant. In 1633 verbouwde hij Scheltkema dat sindsdien Scheltkema-Nijenstein genoemd werd.
Edzard Jacob Clant werd geboren in 1584 te Bremen en was lid van de Raad van State. Ook was hij een van de mede-oprichters van de W.I.P., waarvan hij later tevens direkteur werd. In 1632 werd hij lid van ged. staten. Hij overleed in 1648. De borg werd gesloopt in 1812. De palen van het toegangshek staan nu bij de hervormde kerk te Middelstum.

Een andere Clant was Egbert Clant, begraven in de kerk van Zandeweer. Hij was getrouwd met Anna Lewe van Klinckenborg. De Klinckenborg was de voormalige borg te Kantens.
Egbert Clant was een typisch voorbeeld van de macht die de groninger landadel aan zich wist te trekken. Hij was heer van Zandeweer, geboren in 1634 en bekleedde diverse funkties zoals lid der admiraliteit, lid van ged. staten, luitenant van de Hoofdmannenkamer en lid van de statengeneraal. In 1672, tijdens het beleg van de stad Groningen, was hij een der gedeputeerden van de Ommelanden. Hij had met Johan de Mepsche zich tot de statengeneraal gewend om tussenkomst. Die zonden toen gemachtigden om de misbruiken bij de monstering en de bedorven toestanden bij de zijlvesten te onderzoeken. De stad verzette zich tegen hun voorstellen. In 1670 kwam Jan de Wit zelf over met nog vier arbiters, maar ook toen bleef de stad zich verzetten. Ook de hovelingen van de Ommelanden wilden niets aflaten van hun macht en zo kwam er totaal geen verandering in het bestuur van dit gewest.

In 1787 werd in Zandeweer een exercitiegenootschap opgericht. De oprichter was de predikant Johannes Dekens. Deze was patriotisch predikant te Oldenzijl van 1780—1785 en daarna te Zandeweer. Het gebeurde eens tijdens de voorzang in de kerk, dat hij opstond en de boerenjongens de gele bloemen afnam, waarmee ze zich ter ere van Oranje hadden getooid. Na de komst van de Pruisen in 1787 werd ds Dekens afgezet als predikant en bovendien nog veroordeeld tot het betalen van de kosten van het geding. In 1790 werd hij opnieuw predikant, nu op Terschelling. Hij overleed in 1843. In de kerk van Zandeweer liet hij de adellijke tekens op de wapenschilden verwijderen.
Nadat ds Dekens het genootschap had opgericht, veroorzaakten boerenjongens een grote oploop in het dorp. De genootschappen van Eenrum, Baflo en Warfhuizen kwamen te hulp. Gelukkig liep de strijd zonder bloedvergieten af, maar de Hoofdmannenkamer verbood toch het optreden van deze vrijkorpsen.
De korpsen zouden alleen mogen optreden met goedvinden van de wettige rechter. Ds Dekens en zijn ambtgenoot ds Jac. Janssonius te Oosternieland en alle andere patriotische predikanten, moesten dit besluit van de kansel voorlezen. Zij voelden dit als een grote vernedering.
De genootschappen kwamen echter tegen dit besluit op in een stuk dat getiteld was „Echt en authentique verhaal". Het handelde over wat er gebeurde op zondag 17 juni 1787 te Zandeweer. Spoedig daarna kwamen de Pruisen. Zoals gezegd werd ds Dekens afgezet evenals vele andere predikanten.

Na ons bezoek aan de kerk verlaten we Zandeweer. Om ons heen ligt het landschap in de vaste greep van koning winter. De wereld rondom ons is stil. Slechts hier en daar wordt die stilte verbroken door geluiden, afkomstig van een dichtbij gelegen boerderij. De anders zo ver verwijderde horizon is veel dichterbij gekomen. De doorbrekende zon maakt van enkele bomen silhouetten tegen een mistige achtergrond. De fel verlichte sneeuw verblind ons bijna. Toch gaat er een merkwaardige rust uit van dit groningse winterlandschap. Het geheel doet ons denken aan enkele coupletten van een gedicht van de groninger dichter Jan Boer:

Doar kraoit 'n hoan, hail haard, mit hoge hoalen,
oet ale boerenploatsen komt geluud,
'n frizze waddenwiend trekt over 't laand hen
en nemt de dikke dookloag mit noar 't zuud.

Den komt de zun. 'n Zee van licht en leven;
stroomt wied oet over huverende grond,
het waarmt de halle wereld, licht en leven
dei sluten weer heur doagelieks verbond.

Zun over 't laand. Het is de hoogste weelde
veur mens en daaier en veur aal wat leeft,
het is de levensbron, dei alles teelde,
Gods hoogste glans, dei deur de roemte zweeft.

Dit is de fraaie avondmaalstafel met marmeren blad, die werd vervaardigd in 1758. De zerk die eronder ligt is belegd met uit koper gesmede wapens en kwartieren van Egbert Clant en Anna Lewe.

Het offerblok, dat naast en onder de preekstoel staat.

De kerk van Zandeweer met de losstaande toren die beide enkele tientallen meters vanaf de Hoofdstraat staan.

Z a n d e w e e r

VERKOPING

Door bemiddeling van woningburo en assurrantiekantoor fa. P. Doornbosch te Uithuizermeeden werd verkocht de beurtvaart en transportbedrijf fa. Hoekstra en Jelsema te Zandeweer; Koper: P. Wit Uithuizermeeden.

JAARVERGADERING V.V.V.

Op de jaarvergadering van de V.V.V. gehouden op maandag 15 december in café Zark, waren 27 leden aanwezig.
In zijn openingswoord herdacht voorzitter J. J. Wieringa het overleden bestuurslid, de heer F. Ritzema.

Penningmeester C. de Vos, kon kon dit keer geen batig saldo onder de streep krijgen, mede het gevolg van enkele bijzondere uitgaven, het nadelig saldo over 1969 bedroeg f 415,15.
De Crazy-Race zal, als het enigzins kan, weer de hoofdschotel worden van het kermis programma. Ook de fietsencross en de kinderspelen zullen weer doorgang vinden.
Voor zaterdag 10 januari is de jaspartij om de beker vastgesteld en voor zaterdag 7 februari een feestavond met medewerking van de toneelvereniging Exelsior.
Het komende jaar wordt de 25e kermis georganiseerd en het 25-jarig bestaan zal op grootse wijze gevierd worden in de buurt van de oprichtingsdatum, 11 januari 1971.
Na afloop volgde nog een jaspartij met als uitslag: 1. C. de Vos 2941; 2. A. Hoekstra 2919; 3. J. J. Wieringa 2836; 4. R. Meinardie 2772 en 5. G. Groen 2757 punten.

U s q u e r t

UITREIKING VARKENS- EN RUNDVLEES

Dinsdagavond kregen de leden van spekclub „Samenwerking", waar 't hele jaar voor was gespaard; een portie vlees. Door ziekte van de voorzitter, de heer K. Haan van Usquert, werd deze avond geopend door sekretaris L. Timmers jr. Het vlees is ingekocht te Groningen en is van de allerbeste kwaliteit en de kwantiteit is ook meegevallen. De porties rundvlees wogen 9 pond en 2 ons en de porties varkensvlees 10 pond en 4 ons. Later werd de kerst tafel, bestaande uit harten lever en tong, soepbotten, varkenspoten, koestaarten, varkenskoppen enz. uitgeveild, dit bracht een bedrag op van f 340,—. In vlot tempo werd hierna het vlees aan de leden uitgeloot. Het vlees was panklaar gemaakt door de heer Jo Drent.

LEDENVERGADERING VEILIG VERKEER AFDELING USQUERT

Op 1 december hield de afdeling Usquert van het Veilig Verkeer in hotel de Landbouw zijn jaarlijkse algemene ledenvergadering, waarvoor een redelijke belangstelling bestond. De heer H. Brontsema werd als bestuurslid herkozen. Er werd besloten in februari nog eens een voorlichtingsavond te houden ook voor de jongeren. Getracht zal worden om de bondsauto dan in Usquert te krijgen. De avond werd besloten met het maken van een verkeerstest om prijzen.

E e n r u m

EEN UITSTEKEND CONCERT DOOR TWEE MENSEN

Eenrum — De meesten van ons denken bij de gitaar aan het instrument dat het populaire lied begeleidt, niet aan een instrument uit het concertgebouw.
Toch blijkt het verschil tussen de „populaire" en de „klassieke" gitaar maar heel klein te zijn, als we het spel bekijken van Julian Coco. Zaterdagavond gaf hij met Magdalena Kuhn een concert in de Eenrumer kerk en met name in de toegift, die het duo gaf, wisselde populair en klassiek gitaarspel elkaar af. Trouwens heel het concert werd gekenmerkt door de tendens het klassieke populair (in de zin van geliefd) te maken; ze maakten de grote muziek gewoon in de goede zin, begrijpelijk en plezierend.
Deze neiging om de zaak te vereenvoudigen sprak ook uit de korte inleidingen, die de heer Coco gaf voor ieder stuk. Terwijl hij bezig was z'n gitaar te stemmen, gaf hij wat informatie over het te spelen werk, half gekscherend. In de uitleg maar nog beter in het spel werd duidelijk wat „Marsch", „Romanze" en „Scherzo" betekenen, en het „Divertimento" was inderdaad vermakelijk.
Het spel van Magdalena Kuhn was van hoog gehalte. De dwarsfluit is een wondermooi instrument; zo bespeelde Magdalena Kuhn het ook; iedere toon gaf ze dat accent en die warmte, die het nodig had. Uit het samenspel van deze twee blijkt dat ze al jaren op elkaar zijn ingespeeld. Op het podium midden in de kerk onder een speciale schijnwerper zaten twee musici vol overgave muziek te maken.
En het publiek ? Iedereen was aanwezig, en verder, wie er niet was heeft veel gemist.

H.S.

U i t h u i z e r m e e d e n

TAFELTENNISTOURNOOI

Het bestuur van de T.C. Internos heeft de stoute schoenen aangetrokken om op zaterdag 3 januari 1970 in stationskoffiehuis Hekkema een tafeltennistournooi te organiseren, waarvoor, naar het ons wil voorkomen, wel eens een goede belangstelling kan bestaan, aangezien deze attractieve sport in de belangstelling staat, zodat velen de kans zullen aangrijpen om hiermede als toeschouwer of als aktieve deelnemer van dichtbij eens kennis te nemen. In de advertentie-rubriek meer bijzonderheden van dit sportgebeuren.

HONDERDZEVENTIG PERSONEN GAVEN BLOED VOOR NED. ROODE KRUIS

Uithuizermeeden — Op donderdagavond 18 december l.l. vervoegden zich plm. 170 personen in het gebouw Rehoboth te Uithuizermeeden voor het geven van een halve liter bloed voor de verwerking tot plasma. De vlotte organisatie van deze goed verlopen aktie was in handen van de plaatselijke afdeling van het Nederlandse Roode Kruis.

V.H.V. ORGANISEERDE BEZOEK AAN CONCOURS HIPPIQUE TE ZUIDLAREN

De plaatselijke V.H.V. organiseerde ook nu weer voor de daarvoor geïnterresseerde bejaarden een bezoek aan het 15e Internationale Indoor Concours Hippique te Zuidlaren
Men koos daarvoor het springconcours B-Nationaal met een deelname van zelfs bijna 100 paarden, die de sportieve strijd zouden aanbinden om de Oranje Scheemdaprijs.
Per bus waren niet minder dan 34 geïntresseerde bejaarden en enkele begeleiders dan ook prompt op tijd in de Prins Bernhardhoeve aanwezig en genoot een ieder bijzonder van dit Nationale springfestijn en werden tijdig aanstalten gemaakt om na de beëindiging van dit programma de veilige terugweg te kiezen om voor het avondprogramma, dat om half acht zou beginnen de zitplaatsen weer voor de anderen vrij te maken.
Omdat het avondprogramma overbezet was werd daarmee meteen na het middagprogramma een aanvang gemaakt. Een echte liefhebber wordt nu eenmaal nooit zat van zijn sport zo ook niet de meerderen van onze plaatsgenoten en er ontstond dan ook enige, wel begrijpelijke, doch ongemotiveerde teleurstelling over het feit, dat het uur van vertrekken reeds had geslagen en onherroepelijk — volkomen terecht overigens — bleek te zijn. Eenmaal in de bus teruggekeerd was nagenoeg alle leed heel spoedig weer vergeten, vooral toen men nog een tweetal traktaties kreeg aangeboden.
Men keerde dan ook bijna zonder uitzondering, bijzonder voldaan huiswaarts met de fraaie herinneringen aan een heel goed geslaagd ruiterfestijn.

GESLAAGD

Aan de Bakkers-Culinaire-Vakschool te Groningen is voor het diploma van restaurant-kok geslaagd onze plaatsgenoot J. Niemeijer.

M i d d e l s t u m

KOLLEKTE

Middelstum — De huis aan huis kollekte, in de periode 27 oktober tot en met 2 november j.l. ten bate van de St. Fed. Soc. Ped. Zorg voor Zwakzinnigen te Utrecht had een netto opbrengst van f 266,86

— De kollekte ten bate van de nationele Jeugdzorg Fonds te Utrecht heeft in de periode 17 tot en met 23 november j.l. netto f 128,40 opgebracht.

Geboortekaartjes
HARSVELD EN CO.